

С.І. ВАСИЛИШИН*

(Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків, Україна)

Теоретичні засади розвитку місії та спроможності інституту бухгалтерського обліку в контексті управління економічною безпекою підприємств

В умовах постійного загострення ризиків та загроз середовища функціонування підприємств виникає необхідність удосконалення механізмів управління їх економічною безпекою. Це зумовлює зміну діючого обліково-аналітичного забезпечення як єдиного інформаційного джерела прийняття ефективних управлінських рішень та включення економічної безпеки до важливих об'єктів бухгалтерського обліку. Метою статті є розробка концептуальної моделі розширення місії та спроможності інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю в контексті вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств. Висвітлено особливості бухгалтерського обліку з позицій інституціонального підходу і наведено сутнісну модель взаємозв'язку інституціонального забезпечення економічної безпеки та бухгалтерського обліку. Доведено, що інститут бухгалтерського обліку з його філософією, предметно-об'єктною сферою і теоретико-методологічним підґрунтям здатний підсилити й удосконалити важелі управління економічною безпекою як економічним явищем та економічним об'єктом, збагатити функціональну спрямованість управління нею і вивести його у більш масштабний вимір прийняття управлінських рішень. За результатами дослідження запропоновано поетапну модель розширення місії та спроможності інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю, що втілює інфологічну інтерпретацію категорії «обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємств», враховує вплив теоретико-методологічного підґрунтя інституціональної природи бухгалтерського обліку, розширює його місію і доповнює предмет і об'єкти. Це дозволяє формувати безпекоорієнтовану облікову політику та безпекові акценти представлення бізнесу у звітності. Обґрунтовано модель інституціонального факторного впливу на обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємств. Проведене дослідження містить теоретичні положення, які створюють підґрунтя для розробки архітектури обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою та практичного втілення елементів безпекоорієнтованої облікової політики на підприємствах.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інститут бухгалтерського обліку, економічна безпека, обліково-аналітичне забезпечення, управління, облікова політика.

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-20-27](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-20-27)

S.I. VASYLISHYN

(Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaiev, Kharkiv, Ukraine)

Theoretical Foundations of Development of Mission and Abilities of the Accounting Institute in the Context of Enterprises Economic Security Management

Under the conditions of constant exacerbation of the risks and threats of the enterprise function in environment, there is a need to improve the existing mechanisms of economic security management. This approach causes a change of the existing accounting and analytical provision as the main information source for making effective management decisions and recognition the economic security as accounting object. The purpose of the article is to develop a conceptual model of expanding the mission and capability of the accounting institute with security functionality in the context of improving accounting and analytical provision for enterprises economic security management. The features of accounting from the standpoint of the institutional approach were highlighted and the essential model of interrelation between the institutional provision of economic security and accounting was presented. It was proved that the institute of accounting with its philosophy, object sphere and theoretical and methodological grounds is able to

* **Василюшин Станіслав Ігорович**, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва (м. Харків), кандидат економічних наук, доцент.

strengthen and improve the levers of economic security management. According to the results of the study, the conceptual model of expanding the mission and capacity of the accounting institute with security functionality was proposed, which embodies the logical interpretation of the category "accounting and analytical support for enterprises economic security management". This model takes into account the influence of the theoretical and methodological basis of the accounting objects that allow to formulate a secure accounting policy and arrange security accents in the financial reporting of the enterprises. The influence of institutional factors on the accounting and analytical provision of enterprises economic security management was substantiated. The conducted study contains theoretical propositions, which create the basis for development of accounting and analytical provision of economic security management and practical implementation of the elements of the security accounting policy at the enterprises.

Keywords: *accounting, institute of accounting, economic security, accounting and analytical provision, management, accounting policy.*

Постановка проблеми. У процесі інтеграції у світовий економічний простір підприємства повинні враховувати багатомірність та неоднорідність глобальних перетворень. Це можливе за умови побудови та підтримки інформаційної системи, яка дозволяє розглядати глобальні інформаційні вимоги та здійснювати належний моніторинг змін. Одним з інструментів задоволення потреб інформаційного суспільства є система бухгалтерського та аналітичного супроводу підприємства [1].

Останнім часом економічна безпека все частіше стає об'єктом наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних економістів, оскільки є індикатором рівня захищеності підприємства, галузі чи економіки країни в цілому від ризиків, що особливо загострюються в період економічних криз. Серед комплексу складових управління економічної безпеки аграрних підприємств вагоме місце відведено обліково-аналітичному забезпеченню, за допомогою якого відслідковуються причинно-наслідкові зв'язки між господарським життям і управлінськими рішеннями. Від вчасної, доречної та достовірної інформації про наявність і рух активів залежить ефективність управлінських рішень менеджерів різних ланок щодо зміцнення рівня економічної безпеки підприємства.

Доповнення предметно-об'єктного складу бухгалтерського обліку економічною безпекою в сучасних умовах є вимогою часу як у теоретичній, так і в практичній площині. Виокремлення цієї складової має відбуватися на основі конкретної теоретико-методологічної парадигми, яка розглядатиме обліково-аналітичне забезпечення у єдиному комплексі з економічною безпекою, з урахуванням системи всіх дійсних та можливих інституціональних чинників, ризиків та загроз, які на них впливають.

У процесі розробки методологічного підґрунтя обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою та виокремлення факторів, що на нього впливають, вирішальним є поглиблення місії та спроможності обліку з погляду теорії інституціоналізму, яка стала невід'ємною складовою успішного розвитку економічно розвинених країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інституціональний підхід в розвитку облікової науки досліджували зарубіжні науковці Т. Веблен [2], Т. Егерсон [3], Д. Норт [4], Дж. Ходжсон [5] та українські науковці, зокрема О. Височан [6], В. Жук

[7], О. Канцуров [8], С. Легенчук [9], В. Метелиця [10], М. Проданчук [11], М. Пушкар [12], Р. Романів [13], Л. Титенко [1] та ін. Цими авторами напрацьовано потужну теоретико-методологічну базу, яка дозволяє обґрунтувати вплив інституціональних трансформацій на розвиток облікової науки і практики. Водночас ряд наукових праць [14–20] і законодавчих актів [21] містить теоретико-методологічні засади зміцнення економічної безпеки та розвитку інформаційного забезпечення управлінських процесів.

Проте, на думку академіка В.М. Жука, наявні дослідження не виходять на формування інституціональної парадигми і теорії бухгалтерського обліку. Однак без такої основи бухгалтерського обліку складно реалізувати місію попередження і подолання економічних криз, забезпечення довіри, порозуміння і керованості у сучасному світі [7].

Економічні кризи як наслідок зниження міцності економічної безпеки окремих підприємств і національних економік мають стати однією з домінант з погляду інституціональної теорії бухгалтерського обліку. Саме тому виникає необхідність у посиленні інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю та розробці теоретичного базису обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Метою статті є розробка концептуальної моделі розширення місії та спроможності інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю в контексті вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека підприємства визначає здатність підприємства до розвитку, підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, підтримання її позиції на конкурентних ринках, а також характеризує силу та економічний потенціал підприємства для протидії негативному впливу зовнішнього і внутрішнього середовища. Водночас економічна безпека компанії відображає умови її безпеки від будь-яких загроз, які досягаються завдяки використанню існуючих та потенційних ресурсів компанії з метою забезпечення її безпечної роботи в довгостроковій перспективі [14].

Проведений аналіз дефінітивних витоків економічної безпеки дає підстави зробити важливий

висновок про виняткову важливість інформаційного забезпечення управлінських процесів саме в епоху інформаційного суспільства. В умовах розвитку глобальної інформатизації все більшої актуальності набувають проблеми інформаційної безпеки як важливої складової національної безпеки [21]. На думку В.Гороваго, нові можливості в управлінні наявними обсягами інформації дозволяють відбирати з наявних запасів інформації для використання найбільш ефективну, змістовну її частину – знання, що вже сьогодні надають людству нові перспективи для дальшого поступу – побудови суспільства, ґрунтованого на знаннях (knowledge society, К-суспільство). Шлях до нього пролягає через розвиток постіндустріального, інформаційного етапу, через інтенсифікацію глобальних процесів та їх зростаючий вплив на розвиток соціальних структур суспільства [15]. Отже, інформація стає головною рушійною силою економічного розвитку та управління складними соціально-економічними трансформаціями людства.

У зв'язку з цим вважаємо, що постає нагальна потреба виокремлення серед інших взаємоузгоджених та взаємозумовлених компонентів категорії «економічна безпека підприємства» обліково-аналітичного забезпечення як єдиного надійного інформаційного джерела прийняття управлінських рішень. Це дає підстави для поглиблення теоретичних уявлень про економічну безпеку і розгляду її як об'єкта обліково-аналітичного забезпечення, що значно розширює його об'єктний склад.

У розвинених країнах світу економічну безпеку з наявністю властивих лише їй певних формальних та неформальних ознак, які її визначають, усе частіше розглядають як надважливий соціально-економічний інститут. Сучасна неоінституціональна теорія визначає інститути як формальні або неформальні правила людської поведінки в економічній, соціальній і будь-якій іншій сфері.

Поглиблюючи сутність бухгалтерського обліку через розгляд його у філософському зв'язку класифікації та ієрархії складових інституціонального забезпечення, академік В.М. Жук дає таке визначення інституту бухгалтерського обліку: «Інститут, який забезпечує довіру, порозуміння і керованість у соціально-економічному середовищі за допомогою обробки та інтерпретації для користувачів інформації про факти та явища життєдіяльності підприємств. Трансформація фактів і явищ життєдіяльності підприємств здійснюється за допомогою специфічних правових норм, методів, принципів і професійних суджень бухгалтерів» [7, с. 161].

Отже, сучасні економічні теорії також розглядають економічну безпеку як окремий інститут суспільного розвитку, досліджуючи методологічні аспекти інституціонального забезпечення її зміцнення. З погляду інституційної теорії, економічна безпека покликана забезпечити досягнення економічного порядку, сталого розвитку соціально-економічного простору та задоволення національних суспільних інтересів.

Нині деякі науковці [16, 17, 18, 19] наголошують на недосконалості наявного інституційного забезпечення економічної безпеки внаслідок його безсистемності, орієнтації на макрорівень і, як наслідок, відсутності планування на регіональному рівні, недосконалості нормативно-правового забезпечення тощо. На думку З.В.Гбур, для вирішення цих проблем потрібно формувати інституціональні засади вдосконалення та формування чіткої системи забезпечення економічної безпеки держави, яке вимагає вироблення єдиної політики на основі вдосконалення кожної з підсистем: підсистеми прийняття рішень – через сукупність інституційно-правових принципів розподілу повноважень суб'єктів різних рівнів системи, інформаційної – через створення інституцій здійснення моніторингу державної політики у сфері економічної безпеки, мотиваційної – через розроблення правил і механізмів реалізації рішень [16]. Тобто надважливу роль у процесі формування інституційного забезпечення економічної безпеки відіграє інформаційне забезпечення, що з економіко-правового погляду втілює саме бухгалтерський облік, який також слід розглядати як окремий важливий інститут (рис. 1).

Отже, інститут бухгалтерського обліку, представлений формальними та неформальними інститутами, які зумовлюють існування інституціональних утворень та професійних утворень різних рівнів, є першоджерелом інституційного забезпечення економічної безпеки в рамках чинного нормативно-правового поля, що регламентує «правила гри» конкретного соціально-економічного простору.

Звідси випливає, що інститут бухгалтерського обліку з його філософією, предметно-об'єктною сферою і теоретико-методологічним підґрунтям здатний підсилити й удосконалити важелі управління економічною безпекою як економічним явищем та економічним об'єктом, збагатити функціональну спрямованість управління нею і вивести його у більш масштабний вимір прийняття управлінських рішень.

Проведений глибокий аналіз літературних джерел та гіпотеза про визначальний вплив економічної безпеки на економічний розвиток підприємства дають підстави запропонувати власне трактування категорії «обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства», під якою ми розуміємо інтегровану систему бухгалтерського обліку, аналізу та контролю із сукупністю їх інструментально-методичного забезпечення, що у своєму поєднанні створюють інформаційну платформу для прийняття управлінських рішень щодо зміцнення економічної безпеки в межах задоволення запитів зацікавлених користувачів та стейкхолдерів, урахувують інституціональний вплив факторів макро-, мезо- та мікросередовища, відповідають принципам стратегічного управління та формують основу для стійкого і безпечного розвитку підприємства.

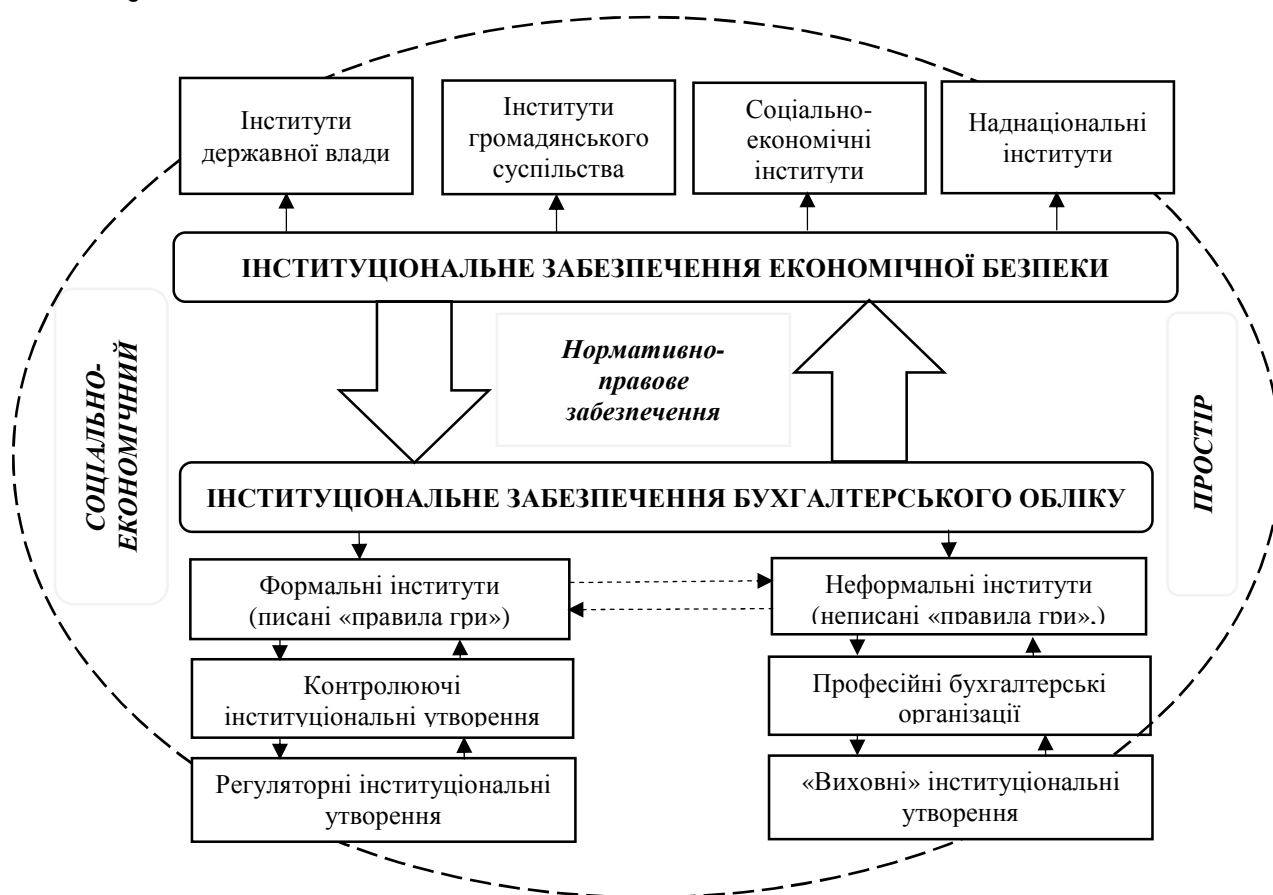

Рис. 1. Сутнісна модель взаємозв'язку інституціонального забезпечення економічної безпеки та бухгалтерського обліку

Джерело: авторська розробка з використанням [7].

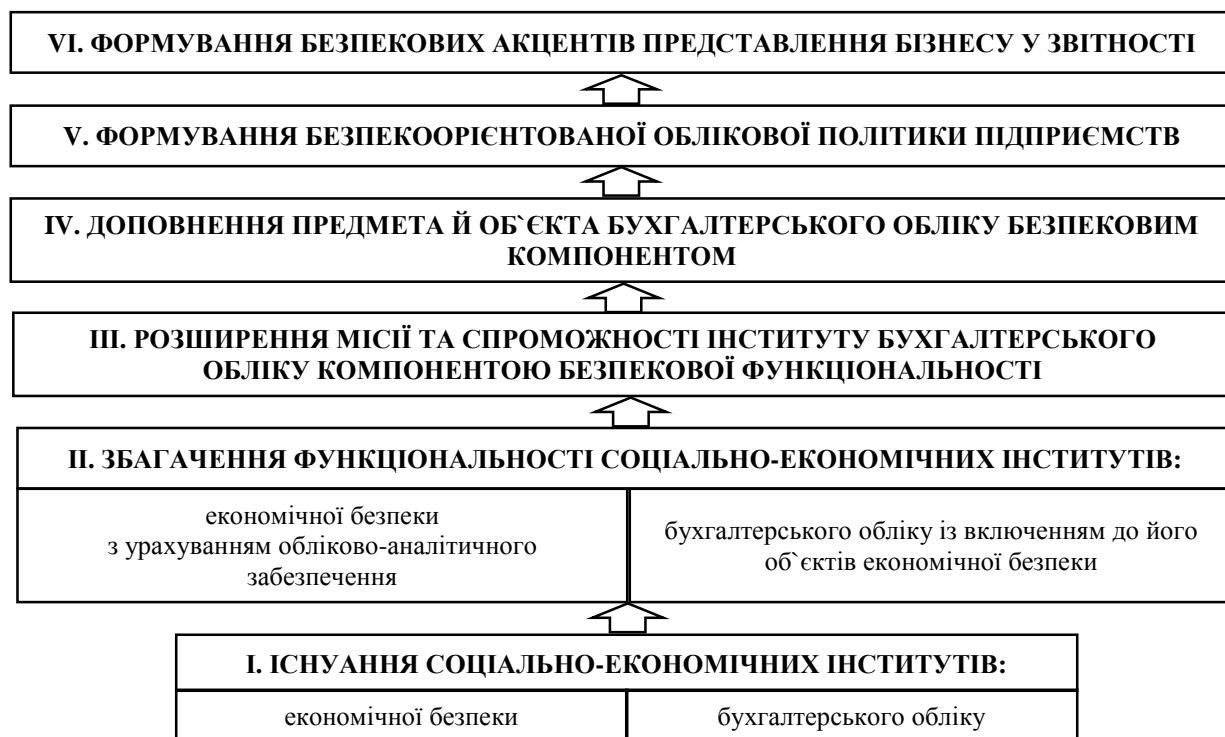

Рис. 2. Модель розширення місії і спроможності інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, запропонована інфологічна інтерпретація категорії «обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою» дає змогу розробити модель розширення місії та спроможності інституту бухгалтерського обліку безпековою функціональністю, яка є базисом доповнення предмета й об'єкта бухгалтерського обліку і дозволяє формувати безпекоорієнтовану облікову політику та безпекові акценти представлення бізнесу у звітності (рис. 2).

Серед найбільш вагових складових інституціонального впливу виокремлюємо вплив нормативно-правового забезпечення, регуляторних інституцій держави, суб'єктів підприємництва і конкурентів, інвесторів, ринку, контрагентів та інших зовнішніх користувачів обліково-аналітичної інформації.

Вибір інституціональної доктрини розвитку обліку зумовлено її здатністю пояснити сучасний стан і перспективи розвитку глобальної та національної бухгалтерської системи з позиції взаємодії базових соціально-економічних мотивів користувачів бухгалтерської інформації, власне бухгалтерів, нормативно-правових актів регулювання, організаційних форм бухгалтерської діяльності та її самоорганізації [7, с. 127]. Використовуючи глибокі наукові надбання зарубіжних та вітчизняних учених Т. Веблена [2], Т. Егерсона [3], В. Жука [7], О. Канцурова [8], С. Легенчука [9], В. Метелиці [10], Д. Нортона [4], Л. Родіонової [20], Дж. Ходжсона [5], які відображають різноманітні висвітлені підходи до виокремлення окремих інститутів та характеру їх впливу на економічні системи і діючі нормативно-правові акти, вважаємо за доцільне змодельовати інституціональний вплив формальних та неформальних інститутів на обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки (рис. 3).

Інституціональний вплив формальних інститутів представлено наднаціональним рівнем – Радою з Міжнародних стандартів фінансової звітності, на яку покладено місію розробки глобальних Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) та Інтерпретацій до них. На основі цих документів створюють регіональні нормативно-правові акти з регулювання обліку і звітності. В Україні цю функцію виконують Міністерство фінансів та інші відомчі організації національного і регіонального рівнів. Водночас свій вплив мають банківські, фіскальні й аудиторські органи, а також професійні об'єднання і так звані «виховні інститути» (заклади освіти та наукові інститути), які формують нормативне та організаційне підґрунтя існування інституту обліку.

З погляду інституціональної теорії винятково важливим є вплив біхевіористичного фактора, тобто вплив неформальних установок, поглядів, стереотипів

та звичок, яке в нашому дослідженні розглянуто на глобальному і локальному рівнях. На думку Р. Романіва, «апперцепція інформації в сучасних облікових концепціях є найменш дослідженою категорією, яка в умовах зростаючої невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища має вирішальний вплив на процес прийняття рішень бухгалтером-аналітиком. Найбільш дієвим інструментом для розкриття сутності апперцепції є біхевіористичний напрям в бухгалтерській теорії, започаткований у середині ХХ ст. англо-саксонською обліковою школою» [13, с. 100].

Цієї ж думки дотримується В. Жук: «Неформальні інститути – це «те, що у головах людей» – бухгалтерів і користувачів облікової інформації, які мають вплив на облікові процеси. Неформальний інститут характеризує і визначає внутрішні можливості бухгалтерської системи. Це «ядро», стрижень, тобто головна складова соціально-економічного інституту» [7, с. 175]. З погляду біхевіористичного аспекту на обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою особливим є вплив, з одного боку, звичок, моральних установок та стереотипів щодо реалізації професійних якостей бухгалтерів і аналітиків, а з іншого – професійного судження бухгалтера й організаційної культури конкретного підприємства.

Отже, багатоукладність і суперечливий зміст економічної безпеки та, як наслідок, обліково-аналітичного забезпечення як джерела інформаційного забезпечення управління нею потребують більш глибокого аналізу природи факторів, основними рушійними складовими яких є ризики та загрози економічної безпеки.

Висновки. Дотепер економічну безпеку підприємства розглядали виключно як стан протидії ризикам та загрозам і досягнення конкурентних переваг підприємством в умовах нестабільності середовища його функціонування. Проте в інформаційну епоху розвитку людства і впливу інформаційних технологій на економічні процеси постала необхідність теоретичного переосмислення економічної безпеки. На часі є включення в неї компонента обліково-аналітичного забезпечення, що надає підстави осучаснити зміст, цілісність і практику управління економічною безпекою.

У зв'язку з наявністю в економічній безпеці та бухгалтерського обліку ознак соціально-економічних інститутів доведено необхідність поетапного розширення спрямованості інституту бухгалтерського обліку через його доповнення безпековою функціональністю, яке здатне підсилити й удосконалити важелі управління економічною безпекою на основі формування безпекоорієнтованої облікової політики, а також підсилити дієвість управління економічною безпекою та вивести його у більш масштабний вимір прийняття управлінських рішень.

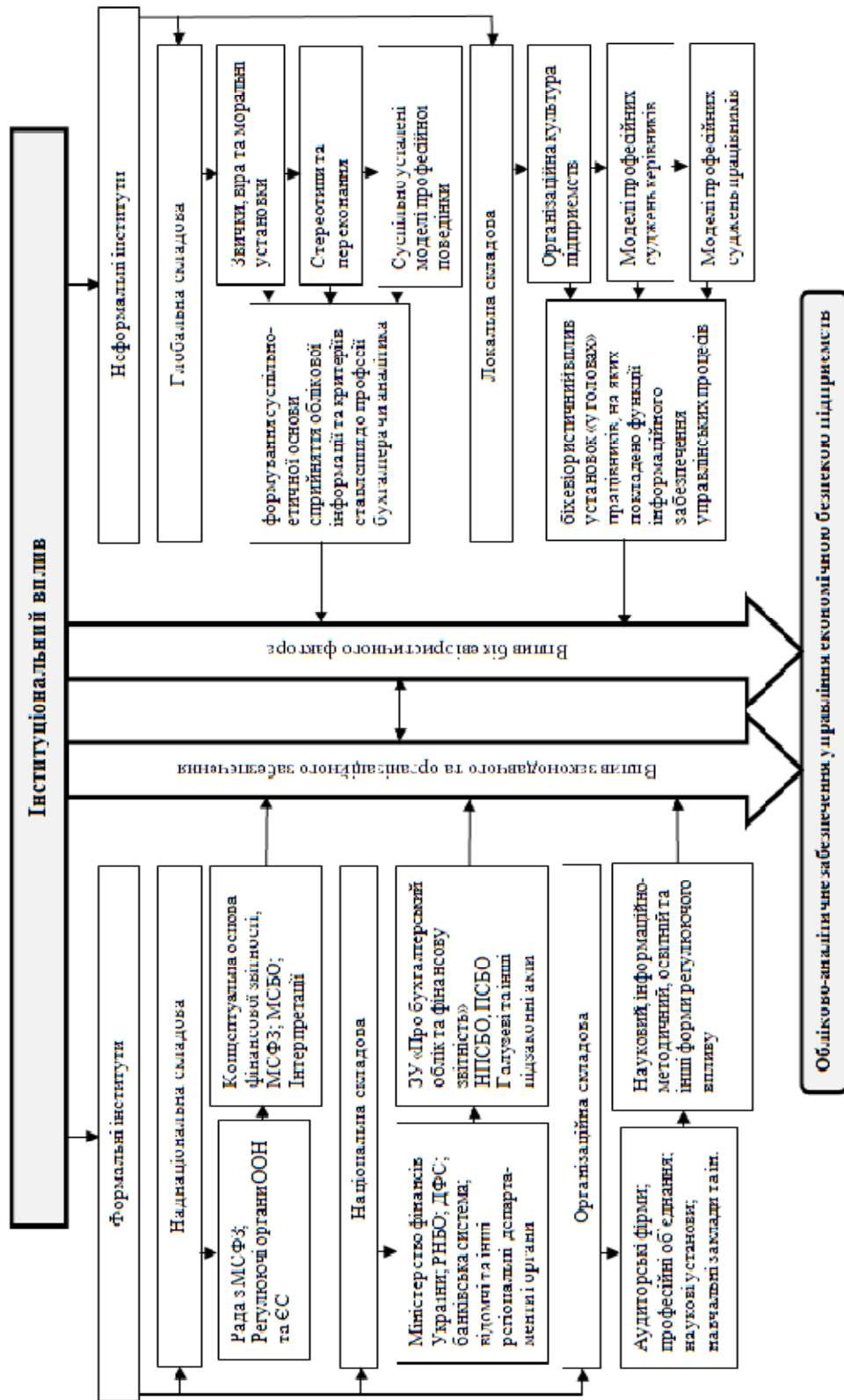

Рис. 3. Модель інституціонального факторного впливу на обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємств
Джерело: авторська розробка.

4 Список використаних джерел

1. Tytenko L. V. Expansion of functions of accounting and analytical support in management of the enterprise's strategic development. *Coastal regions: problems and paradigms of socio-economic development: collective monograph*. International humanitarian university, Department of management, Department of economics and international economic relations; editorship of T. Derkach. Riga, Latvia. 2018. P. 488–509.

2. Veblen Th. The Theory of the Leisure Class. Social Stratification. Class, Race, and Gender in Sociological Perspective, third edit., Ed. by David B. Grusky. Westview Press. P. 862–870.

3. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. Москва: Дело, 2001. 448 с.

4. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Москва: Фонд экономической книги «Начала», 1997. 180 с.

5. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты. Манифест современной институциональной экономической теории. Москва: Дело, 2003. 464 с.

6. Височан О. С., Яхвак Д. М. Институціоналізм у сучасній вітчизняній теорії бухгалтерського обліку: історичні витоки та генезис. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 155–161.

7. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

8. Канцуров О. О. Институціональні засади розвитку бухгалтерського обліку: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України, 2015. 33 с.

9. Легенчук С. Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 652 с.

10. Метелиця В. М. Институціональні та фізіократичні аспекти розбудови бухгалтерської професії в аграрному секторі економіки: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 688 с.

11. Проданчук М. А. Институціональна економічна теорія у формуванні методології бухгалтерського обліку. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 5. С. 146–155.

12. Пушкар М., Семанюк В. Актуальність розробки сучасної парадигми обліку. *Міжнародний науковий журнал*. 2017. Вип. 1-2. С. 7–20.

13. Романів Р. Апперцепція інформації в біхевіористичній теорії бухгалтерського обліку: критика сучасних теорій. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. № 2. С. 94–101.

14. Аванесова Н. Е. Аналітичний погляд на теорії забезпечення економічної безпеки. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2017. № 2 (2). С. 99–107.

15. Горовий В. Формування інформаційної системи як принцип організації інформаційної діяльності в умовах глобалізації. Україна: події, факти, коментарі. 2013. № 19. С. 65–74.

16. Гбур З. В. Институційне забезпечення економічної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 98–102.

17. Данилишин Б. М., Степаненко А. В., Ральчук О. М. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування / за ред. проф. Б. М. Данилишина. Київ: Наукова думка. 2008. Т. 1. 392 с.

18. Желюк Т. Економічна безпека в системі інституційного вектора збалансованого розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. Вип. 1. С. 19–32.

19. Матвійчук І. О. Институціоналізація управління економічною безпекою держави. *Вісник Академії митної служби України*. 2012. № 2. С. 131–141.

20. Родіонова Л. Институціональна економічна теорія: базові концепції та сучасний стан институціонального знання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2014. № 3. С. 161–176.

21. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України №534-V від 09.01.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 05.01.2020 р.).

4 References

1. Tytenko, L. V. (2018). Expansion of functions of accounting and analytical support in management of the enterprise's strategic development. In T. Derkach (Ed.), *Coastal regions: problems and paradigms of socio-economic development (pp. 488-509)*. Riga: International humanitarian university.

2. Veblen, Th. (2008). "The Theory of the Leisure Class". In *Social Stratification, Class, Race, and Gender in Sociological Perspective (pp. 862-870)*. In David B. Grusky (Ed.). Boulder, CO: Westview Press.

3. Eggertsson, T. (2001). *Ekonomicheskoe povedenie i institutyi [Economic Behavior and Institutions]*. Moskva: Delo.

4. Nort, D. (1997). *Institutyi, institutsionalnyie izmeneniya i funktsionirovanie ekonomiki [Institutions, institutional changes and the functioning of the economy]*. Moskva: Fond ekonomicheskoy knigi «Nachala».

5. Hodzhson, Dzh. (2003). *Ekonomicheskaya teoriya i instituty. Manifest sovremennoy institutsionalnoy ekonomicheskoy teorii [Economic theory and institutions. Manifesto of modern institutional economic theory]*. Moskva: Delo.

6. Vysochan, O. S., & Jakhvak, D. M. (2017). Instytucionalizm u suchasnij vitchyznjanij teorii bukghaltersjkoj obliku: istorychni vytoky ta ghenezys [Institutionalism in Contemporary Domestic Accounting Theory: Historical Origins and Genesis]. *Prychornomorsjki ekonomichni studiji*, 16, 155-161.

7. Zhuk, V. M. (2018). *Rozvytok teorii bukhhalterskogo obliku: instyucionalnyj aspekt [Development of accounting theory: an institutional aspect]*. Kyiv: NNC «IAE».
8. Kancurov, O. O. (2015). *Instyucionalni zasady rozvytku bukhhalterskogo obliku [Institutional principles of accounting development]* (Doctoral dissertation). NNC «Instytut aghrarnoji ekonomiky» NAAN Ukrainy, Kyiv.
9. Leghenchuk, S. F. (2010). *Teorija i metodologija bukhhalterskogo obliku v umovakh postindustrialnoji ekonomiky [Theory and methodology of accounting in the post-industrial economy]*. Zhytomyr: ZhDTU.
10. Metelycja, V. M. (2015). *Instyucionalni ta fiziokratychni aspekty rozbudovy bukhhalterskoji profesiji v aghrarnomu sektori ekonomiky [Institutional and Physiocratic Aspects of Development of Accounting Profession in the Agricultural Sector]*. Kyiv: NNC «IAE».
11. Prodanchuk, M. A. (2014). *Instyucionalna ekonomichna teorija u formuvanni metodologiji bukhhalterskogo obliku [Institutional economic theory in the formation of accounting methodology]*. *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogho aghrarnogho universytetu im. V.V. Dokuchajeva. Serija «Ekonomichni nauky»*, 5, 146-155.
12. Pushkar, M., & Semanjuk, V. (2017). Aktualnistj rozrobky suchasnoji paradyghmy obliku [The urgency of developing a modern accounting paradigm]. *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal*, 1-2, 7-20.
13. Romaniv, R. (2018). Apperpcija informaciji v bikheviorystychnij teorii bukhhalterskogo obliku: krytyka suchasnykh teorii [Apperception of Information in Behavioral Theory of Accounting: A Critique of Modern Theories]. *Visnyk Ternopiljskogho nacionalnogho ekonomichnogho universytetu*, 2, 94-101.
14. Avanesova, N. E. (2017). Analitychnyj pohljad na teorii zabezpechnja ekonomichnoji bezpeky [Analytical view on the theory of economic security]. *Suchasnyj stan naukovykh doslidzenj ta tekhnologij v promyslovosti*, 2, 99-107.
15. Ghorovyj, V. (2013). Formuvannja informacijnoji systemy jak pryncyp orghanizaciji informacijnoji dijalnosti v umovakh ghlobalizaciji [Formation of information system as a principle of organization of information activity in the conditions of globalization]. *Ukraina: podiji, fakty, komentari*, 19, 65-74.
16. Ghbur, Z. V. (2018). Instyucijne zabezpechnja ekonomichnoji bezpeky Ukrainy [Institutional support of economic security of Ukraine]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*, 3, 98-102.
17. Danylyshyn, B. M., Stepanenko, A. V., & Ralchuk, O. M. (2008). *Bezpeka rehioniv Ukrainy i strategija jiji gharantuvannja [Security of the regions of Ukraine and strategy of its guarantee]*. Kyiv: Naukova dumka.
18. Zheljuk, T. (2013). Ekonomichna bezpeka v systemi instyucijnogho vektora zbalansovanogho rozvytku [Economic security in the system of institutional vector of balanced development]. *Visnyk Ternopiljskogho nacionalnogho ekonomichnogho universytetu*, 1, 19-32.
19. Matvijchuk, I. O. (2012). Instyucionalizacija upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju derzhavy [Institutionalization of economic security management of the state]. *Visnyk Akademiji mytnoji sluzhby Ukrainy*, 2, 131-141.
20. Rodionova, L. (2014). Instyucionalna ekonomichna teorija: bazovi koncepciji ta suchasnyj stan instyucionalnogho znannja [Institutional economic theory: basic concepts and current state of institutional knowledge]. *Visnyk Ternopiljskogho nacionalnogho ekonomichnogho universytetu*, 3, 161-176.
21. Verkhovna Rada Ukrainy. (09.01.2007). Pro osnovni zasady rozvytku informacijnogho suspiljstva v Ukraini na 2007–2015 roky: Zakon Ukrainy [On the Fundamental Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007-2015: The Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>